

داهنمای والدین

برای آموزش بهتر کتاب درسی

فارسی چهارم و پنجم

(مهارت‌های خوانندگی)

مؤلفان

فتح‌الله فروغی - اقدس سلطانی

ویراستار علمی

معصومه فرهوش

مجموعه کتاب‌های همیار با معلم، همراه با خانواده

سرشناسه: سلطانی، اقدس، ۱۳۵۱ -
 عنوان و نام پدیدآور: راهنمای والدین برای آموزش بهتر کتاب درسی فارسی چهارم دبستان
 (مهارت‌های خواننداری)
 مشخصات نشر: تهران: انتشارات شورا، ۱۳۹۴.
 مشخصات ظاهری: ۱۲ ص.: مصور (رنگی).
 فروست: مجموعه کتاب‌های همیار با معلم، همراه با خانواده
 شابک: ۹-۰۳-۷۵۷۹-۶۰۰-۹۷۸
 وضعیت فهرست نویسی: فیای مختصر
 یادداشت: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است
 شناسه افزوده: فروغی، فتح‌الله، ۱۳۳۱
 شماره کتابشناسی ملی: ۳۹۳۳۲۳۷

- عنوان: راهنمای والدین - فارسی چهارم دبستان
- مؤلفان: فتح‌الله فروغی - اقدس سلطانی
- ویراستار علمی: معصومه فرهوش
- امور هنری قبل از چاپ: موسسه فرهنگی هنری طراحان ایماژ
- لیتوگرافی: طیف‌نگار
- چاپ: کاج
- نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۴
- شمارگان: ۳۰۰ جلد
- شابک: ۹-۰۳-۷۵۷۹-۶۰۰-۹۷۸

● قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

حقوق چاپ و نشر محفوظ و مخصوص ناشر است.
 هرگونه کپی برداری و نقل مطلب بدون اجازه ناشر
 ممنوع می‌باشد.

فهرست

فصل چهارم

۵۸	درس هشتم	۴	مقدمه ناشر
۶۲	درس نهم	۵	سخنی با اولیا
	فصل پنجم	۷	اطلاعات پایه
۶۴	درس دهم	۱۰	ستایش
۷۰	درس یازدهم		فصل اول
۷۴	درس دوازدهم	۱۲	درس اول
	فصل ششم	۱۸	درس دوم
۸۲	درس سیزدهم		فصل دوم
۸۷	درس چهاردهم	۲۶	درس سوم
۹۳	درس پانزدهم	۳۳	درس چهارم
	فصل هفتم		فصل سوم
۱۰۲	درس شانزدهم	۳۹	درس پنجم
۱۰۷	درس هفدهم	۴۶	درس ششم
۱۱۲	نیایش	۵۱	درس هفتم

همکاری اولیای دانش آموزان با مدرسه از دیرباز مورد توجه نظام‌های تعلیم و تربیت بوده و از اهمیت بالایی برخوردار است. طی دهه‌های اخیر به علت تحولات سریع اجتماعی - اقتصادی و تغییراتی که در ارزش‌ها و روش‌های زندگی جوامع پدید آمده، این موضوع از اهمیت بیش‌تری برخوردار شده است. براین اساس برای افزایش مشارکت و همکاری بین خانه و مدرسه، اقدامات وسیعی به عمل آمده و برنامه‌های گوناگونی به اجرا در می‌آید. دعوت از اولیا برای شرکت در جلسات آموزشی به منظور کمک به رشد مهارت‌های آموزشی - تربیتی و بهبود آگاهی آنان در زمینه تعلیم و تربیت از برنامه‌های متداول مدارس است، اما به دلیل گرفتاری‌های اولیا و عدم استقبال آن‌ها از این برنامه‌ها، دامنه اثر آن محدود و کم‌تر از انتظار شده است.

انتشارات شورا و انتشارات مبتکران، با توجه به تغییر برنامه‌های درسی در چند سال اخیر «مجموعه کتاب‌های همیار با معلم، همراه با خانواده» را با رویکردی نو برای کمک به آموزش بهتر کتاب‌های درسی تولید کرده‌اند. براساس این رویکرد، زمینه محتوایی برنامه درسی بستر راهنمایی والدین جهت شناخت اهداف، محتوا، روش‌های آموزشی و ارزشیابی قرار گرفته است؛ به طوری که والدین با کاربرست این راهنمایی‌ها با رویکردهای جدید آموزشی در یادگیری فرزندان خود همسو بوده و هیچ گونه اخلاقی در نظام تعلیم و تربیت مدرسه به وجود نمی‌آورند.

کارشناسان زبده، صاحب نظران بنام و معلمان با تجربه در تولید این مجموعه نقش داشته‌اند. این مجموعه برای درس‌های ریاضی، علوم و فارسی (پایه‌های اول تا ششم) تهیه و تدوین شده و امید است مورد استفاده والدین گرامی قرار گیرد. مدیران مسئول انتشارات شورا و مبتکران وظیفه‌ی خود می‌دانند از دبیر مجموعه جناب آقای یدالله رهبری نژاد و کارشناسان محترم و معلمان گرامی که با بهره‌گیری از تجربیات چندین ساله‌ی خود، به غنای این مجموعه افزودند، تشکر و قدردانی نمایند. شایسته است از همکاری‌های صمیمانه‌ی اساتید گرامی آقایان منوچهر فضلی خانی، عباس حاجی‌آقالو، احمد غلامحسینی، عبدالرحمان صفاریور، هادی عزیز زاده، علاء توری و سرکار خانم‌ها معصومه نجفی پاز کی و فرح نجاران برای ارائه دیدگاه‌های مهم آموزشی‌شان، تشکر و قدردانی نماییم.

انتشارات شورا و مبتکران

اولیای گرامی

حمد و سپاس خداوند سبحان را که توفیق خدمت در عرصه‌ی تعلیم و تربیت فرزندان این مرز و بوم و کمک به رشد و تعالی آنان را به ما ارزانی داشته است تا بتوانیم گامی در این مسیر برداشته و به بهانه تولید این مجموعه با شما اولیای گرامی هم سخن شویم.

پدر و مادر محترم، شما به خوبی آگاهید که کتاب‌های درسی در کشور ما، تنها منبع اصلی و رسمی آموزش برای دانش‌آموزان است و تغییرات سریع و گسترده علوم، فنون، نیازهای دانش‌آموزان و جامعه باعث می‌شود تا این کتاب‌ها به طور مرتب در حال تغییر باشند. این تغییرات موجب می‌شود تا برای آموزش بهتر کتاب‌ها، دوره‌های آموزشی برای معلمان پیش بینی و اجرا شود.

لکن عدم آگاهی شما خانواده‌های محترم با اهداف، محتوا، روش‌های تدریس و شیوه برگزاری آزمون کتاب‌های درسی این دوره باعث می‌شود تا شما نتوانید به خوبی با فرزندتان درباره کتاب‌ها گفت و گو کنید و از وضعیت تحصیلی و مشکلات یادگیری او باخبر شوید و بتوانید به عنوان اولیای خانه نقش خود را در جهت هدایت تحصیلی فرزندتان ایفا نمایید.

علاوه بر این، استفاده از شیوه‌های آموزشی قدیمی شما نیز قابل ذکر است؛ چرا که این نوع آموزش به دلیل ناهماهنگی و مغایرت با روش‌های جدید - که آموزگاران در تدریس خود استفاده می‌کنند - نه تنها اثر بخشی و سودمندی کوشش‌های آنان را از بین می‌برد، بلکه شرایط دو گانه‌ای را برای یادگیری فرزندتان ایجاد می‌کند که به شکست تحصیلی او منجر خواهد شد.

بدین منظور «مجموعه کتاب‌های همیار با معلم، همراه با خانواده» به منظور راهنمایی شما اولیای محترم از اهداف، محتوا، چگونگی آموزش و آزمون کتاب‌های درسی فارسی، علوم و ریاضی در اختیارتان قرار می‌گیرد تا انشاء الله بتواند شما را در این مسیر با توجه به هدف‌های زیر کمک نماید.

- ایجاد هماهنگی بین معلمان و والدین در زمینه چگونگی روش تدریس کتاب‌های درسی و تحقق اهداف آن‌ها
- افزایش دانش و مهارت اولیا برای آموزش‌های مناسب، طراحی و اجرای آزمون‌های علمی و هم‌چنین شناسایی نقاط قوت و ضعف دانش‌آموزان در زمینه‌های یادگیری دروس
- توسعه فضای یادگیری از مدرسه به خانه و فراهم شدن فضای خانه به عنوان محیطی مؤثر برای یادگیری بیشتر
- کمک به اولیا جهت انتخاب منابع آموزشی مناسب و هدفدار برای غنی سازی یادگیری دانش‌آموزان.

ویژگی‌های این مجموعه

۱- خود آموز بودن:

این مجموعه صرفاً برای تدریس تدوین نشده است، بلکه منبعی مفید برای یادگیری است که برای هر خواننده‌ی علاقه‌مندی قابل درک است و می‌تواند مطالب این مجموعه را بخواند، آن را بفهمد و در تعامل با فرزند خود، مورد استفاده قرار دهد.

۲- مبتنی بر کتاب درسی بودن:

از دیگر ویژگی‌های این مجموعه این است که ارتباط تنگاتنگ بین مطالب آن با محتوای کتاب‌های درسی وجود دارد؛ به نحوی که ضمن تشریح هر درس، اهداف، توصیه‌های آموزشی، شیوه طراحی و اجرای آزمون متناسب با انتظارات کتاب توضیح داده شده است.

۳- ساده بودن:

در محتوای این مجموعه از هرگونه کلمه یا عبارتی که یادگیری خوانندگان را با مشکل مواجه سازد، پرهیز شده و توضیحات در قالب جملاتی قابل فهم بیان شده است.

۴- مبتنی بر اطلاعات پایه بودن:

به منظور کمک به اولیای گرامی برای درک و فهم بهتر محتوای مجموعه و نیز آشنایی آنان با جهت‌گیری‌های کتاب‌های درسی، اطلاعات پایه به زبان ساده در ابتدای هر کتاب آورده شده است.

دبیر این مجموعه، ضمن تشکر از همه‌ی کارشناسان و مؤلفان محترمی که با دقت و توجه در تألیف این عناوین کوشش فراوان کرده‌اند، امیدوار است که این آثار بتواند آموزش‌های اولیا را در مسیر صحیح آموزشی قرار دهد و در ایفای نقش آموزشی درست خانواده‌ها مؤثر باشد.

هم‌چنین امیدوار است معلمان ارجمند ضمن درک اهمیت و ضرورت این امر و نیز به دلیل تناظر یک به یک میان محتوای این مجموعه و محتوای کتاب‌های درسی - با معرفی این آثار به خانواده‌ها در ملاقات‌های عمومی - زمینه‌ای را برای سهولت کار خود مهیا سازند.

یدالله رهبری نژاد

دبیر مجموعه

پدر و مادر گرامی، حتماً می‌دانید چهار مهارت اساسی (گوش دادن، سخن گفتن، خواندن، نوشتن) در کتاب‌های درسی فارسی دوره ابتدایی آموزش داده می‌شوند و به آن‌ها مهارت‌های زبان آموزی گفته می‌شود. این مهارت‌ها در حقیقت سنگ بنای یادگیری فرزندانمان در همه دوران زندگی محسوب می‌شوند. از آنجایی که آشنایی با این مهارت‌ها می‌تواند برای شما اولیای گرامی در جهت درک بهتر مطالب و کمک به فرزندان مؤثر باشد، لذا به طور خلاصه توضیحی درباره آن‌ها داده می‌شود.

۱- مهارت گوش دادن

ما در زندگی روزمره خود بارها و بارها دو کلمه "شنیدن" و "گوش دادن" را خوانده و یا شنیده ایم. اما شاید از خود پرسیده ایم که معنی این دو کلمه چیست؟ و آیا تفاوتی بین این دو وجود دارد یا خیر؟ "شنیدن" امری طبیعی است و نیاز به یادگیری ندارد، ولی گوش دادن مهارتی است که قابل یادگیری است. در واقع شنیدن فعالیتی جسمی و گوش دادن فعالیت ذهنی است. گوش دادن اولین مهارتی است که آموخته می‌شود و پیش نیاز دستیابی به "مهارت سخن گفتن" محسوب می‌شود، پس همه، ما پیش از صحبت کردن، گوش دادن را آموخته ایم و سپس صحبت کردن، خواندن و نوشتن را. به همین دلیل مهارت گوش دادن در پایه ی اول، دوم و سوم ابتدایی بیشتر مورد توجه قرار گرفته و فعالیت "گوش کن و بگو" در همه درس‌های کتاب فارسی پیش بینی شده است. این فعالیت باعث می‌شود تا دانش آموزان محتوای درس را بهتر بفهمند و آن چه را می‌شنوند، به دقت گوش کنند و به جزئیات آن توجه نمایند.

ایجاد و تقویت مهارت گوش دادن در پنج مرحله به شرح زیر انجام می‌شود:

مرحله اول: در این مرحله دانش آموزان به مطالبی که می‌شنوند، با دقت و توجه کافی گوش می‌دهند.
مرحله دوم: دانش آموزان در این مرحله نکته‌های اصلی مطالبی را که می‌شنوند، درک می‌کنند.
مرحله سوم: در این مرحله دانش آموزان جریان مطالب، یعنی ابتدا و انتهای آن را به خاطر می‌سپارند.
مرحله چهارم: دانش آموزان مجموعه اطلاعاتی را که از طریق گوش کردن، دریافت می‌کنند، در این مرحله به صورت خلاصه در می‌آورند.

مرحله پنجم: در این مرحله - که بالاترین سطح دستیابی به مهارت گوش دادن است - دانش آموزان اطلاعاتی را که از طریق گوش دادن دریافت کرده‌اند، مورد بررسی قرار داده و عکس العمل مناسب در برابر آن نشان می‌دهند. مثلاً ممکن است موافقت و یا مخالفت خود را با آن چه شنیده اند، اعلام کنند و یا سؤالاتی درباره آن‌ها مطرح نمایند.

۲- مهارت سخن گفتن

توانایی خوب سخن گفتن عامل مهمی در رشد و شکوفایی فکری به شمار می‌رود. به همین منظور در کتاب‌های فارسی دوره ابتدایی برای تقویت این مهارت و پرورش "فن بیان" فعالیت‌های متنوعی پیش‌بینی شده است.

آموزش این مهارت در مراحل اولیه با فعالیت‌های تصویری تحت عنوان "نگاه کن و بگو" آغاز می‌شود. تصاویر به گونه‌ای انتخاب می‌شوند که به دانش‌آموزان کمک کند تا موضوع را در ذهن خود طبقه‌بندی کرده و بتوانند در مورد آن به صورت منسجم و مرتب سخن بگویند.

در مراحل پیشرفته‌تر، بدون در اختیار داشتن تصویر، دانش‌آموزان باید بتوانند درباره یک موضوع فکر و در مورد آن صحبت کنند. این قبیل تمرین‌ها، توانایی سخن گفتن پیوسته و مناسب در برابر جمع و پرورش فن بیان را در دانش‌آموزان تقویت می‌کند.

در واقع فکر کردن و با نظم و ترتیب سخن گفتن، پیش نیاز درست و خلاقانه نوشتن دانش‌آموزان است. لذا پیش‌بینی فرصت‌های مناسب برای گفت و گو کردن با آنان، زمینه را برای تقویت این مهارت فراهم می‌سازد. در این باره تأکید می‌شود که موضوعات مورد گفت و گو با توانایی و علاقه دانش‌آموزان تناسب داشته و منطبق با صبر و حوصله آنان باشد و در فضایی کاملاً صمیمانه انجام شود و هنگام سخن گفتن، با گشاده رویی به چهره آنان نگاه کرده و به دقت به حرف‌های آنان گوش داده شود.

۳- مهارت خواندن

خواندن یکی از مهارت‌های اساسی در یادگیری زبان است که آموزش آن در دوره ابتدایی به طور ویژه مورد توجه قرار می‌گیرد. (در برنامه درسی پایه اول دبستان، دانش‌آموزان ابتدا یاد می‌گیرند که بخوانند و بنویسند، سپس به تدریج می‌خوانند که یاد بگیرند.)

مهارت خواندن در دو سطح به دست می‌آید:

سطح اول: روخوانی است که خود دارای دو گام است.

گام اول: درست و روان خواندن متن

گام دوم: رعایت لحن و آهنگ متن، مثلاً خواندن جمله‌های پرسشی، خبری، تعجبی

سطح دوم: در زمینه مهارت خواندن، درک متن است که برای رسیدن به این مهارت پنج مرحله به شرح زیر طی می‌شود:

مرحله اول - تمرکز در خواندن: یعنی دانش‌آموز شما نسبت به آن چه که می‌خواند، باید دقت کافی داشته باشد.

مرحله دوم - درک و فهم اطلاعات و پیام‌های آشکار متن: منظور این است که دانش‌آموز باید مطالب و اطلاعاتی را که در متن وجود دارد، بفهمد و درک روشنی نسبت به آن پیدا کند. مثلاً اگر در

متن آمده باشد "علی اهل یزد است." و از دانش آموز سؤال شود "علی اهل کجاست؟" در صورتی که دانش آموز هنگام خواندن متن تمرکز کافی داشته باشد، می تواند به سؤال پاسخ دهد. در این صورت او توانسته است اطلاعات و پیام های آشکار متن را درک کند.

مرحله سوم - رسیدن به استنباط: منظور از استنباط، درک مطالبی است که به طور واضح در متن بیان نشده است و دانش آموزان با توجه به سرنخ هایی که در متن آمده است و هم چنین دانسته های قبلی خود، می توانند بفهمند. به عنوان مثال اگر در متن آمده باشد "صدای خش خش برگ ها در زیر پایش شنیده می شد" و از او سؤال شود این اتفاق مربوط به چه فصلی بوده است؟ کلمه پاییز صراحتاً در متن نیامده است، اما دانش آموز با توجه به صدای خش خش برگ و با توجه به شناختی که نسبت به فصل پاییز دارد می تواند به استنباط پاییز برسد.

مرحله چهارم - تلفیق اطلاعات متن: منظور این است که دانش آموز بتواند با کنار هم قراردادن تمامی اطلاعات متن، نتیجه گیری کند. بهترین مثال برای سؤال های تلفیق اطلاعات متن، درک مسیر رویدادهای متن است. وقتی دانش آموز متنی را می خواند، باید رویدادهای آن را به خاطر بسپارد، در این صورت است که می تواند مطالب را باهم تلفیق کند. برای این منظور رویدادهای متن به صورت جمله های به هم ریخته به دانش آموز داده می شود و از او خواسته می شود طبق ترتیب رویدادهای متن، جمله ها را شماره گذاری کند.

مرحله پنجم - تفسیر اطلاعات متن: این مرحله از ترکیب مرحله های سوم و چهارم یعنی استنباط و تلفیق اطلاعات به دست می آید. در واقع دانش آموز می تواند تمام اطلاعات متن را با هم تلفیق کند، سپس آن ها را با دانش قبلی خود درباره محیط زندگی اش پیوند دهد و به جمع بندی برسد.

۴- مهارت نوشتن

نوشتن یکی دیگر از مهارت های اساسی در یادگیری زبان است که از طریق آن دانش آموز می تواند آنچه را دیده، شنیده و خوانده و یا اندیشه ها، باورها و احساسات خود را در قالب نوشته بیان کند. از ویژگی های بسیار مهم این مهارت این است که به نویسندگان کمک می کند تا در مورد مطالبی که می خواهند بنویسند، فکر کنند، نوشته های خود را مرتب نمایند و در قالب جملاتی زیبا ارائه نمایند. این مهارت در دو سطح تحقق پیدا می کند:

سطح اول: املا که شامل درست نوشتن نشانه ها، خوانا و زیبا نویسی است. مثلاً در کلمات صابون و ساعت، دانش آموز بتواند تفاوت املائی دو نشانه (ص) و (س) را تشخیص داده و درست بنویسد.

سطح دوم: انشا (نگارش) که دانش آموز ابتدا با ترکیب کردن چند کلمه، یک جمله کامل و معنی دار می سازند و در مراحل بعدی درباره یک موضوع جمله های کامل و معنی دار خود را به صورت منسجم و منظم در قالب یک بند (پاراگراف) در آورد.

به مادر گفتم: «آخر این خدا کیست؟
که هم در خاندی ماهست و هم نیست
تو گفستی مهربان تر از خدا نیست

دی از بندگان خود جدا نیست
چرا هرگز نمی آید به خوام؟
چرا هرگز نمی گوید جوام؟
ناز صیحاغت را شنیدم

تو را دیدم، خدایت را ندیدم.
به من آهسته مادر گفت: «فرزند!
خدا را در دل خود جوی، یک چند
خدا در رنگ و بوی گل، زبان است

بهار و باغ و گل، از او نشان است
خدا در پاهی و نیکی است، فرزندا
بود در روشنائی ها، خداوند.»

نویسنده: پروین دولت آبادی

پدر و مادر گرامی:

تأمل و تفکر در مورد برقراری ارتباط با خداوند
و توجه به پدیده های هستی - که هر کدام نشانی از
جمال و جلال خداوند است - موجب می شود تا
فرزند شما با خداوند بیشتر انس بگیرد.

اولین مطلب کتاب فارسی امسال فرزندان،
با موضوع «ستایش» آغاز شده است و هدف آن
تقویت روحیه ی خداجویی و درک حضور خداوند
در همه ی امور است.

بهتر است ابتدا از فرزند خود بخواهید شعر را
برای شما با صدای بلند و لحن مناسب بخواند تا
با رعایت وزن و آهنگ شعر، آن را بیشتر درک
نماید. سپس در خواندن شعر با او همراه شوید تا
در صورت علاقه آن را حفظ کند. اگر بتوانید در
مورد ارتباط پدیده های هستی با خداوند، بیشتر با او
گفت و گو نمایید و یا متن یا شعر مشابهی را برای او
بخوانید، به پیشرفت او کمک کرده اید.

خداوند رحمان، خدای رحیم
پدید آور این زمین و زمان
همان مقصد هر رکوع و سجود
به یادش کنم نغمه ی خویش ساز

مهدی نجفی

به نام خداوند گار کریم
خداوند گار بزرگ جهان
همان نور هستی و نور وجود
به نامش کنم دفتر خویش باز

...